

„KRAFT - Kreatív, fejlesztő, gyakorlatorientált módszerek az egyéni fejlesztésben” TPPA/2013/03/26

Gyakorlatorientált módszerek az egyéni felmérésben és fejlesztésben
- Példák a magyar gyakorlatból -

Sakkpalota program

1. **Forrásmegjelölés:** Polgár Judit Sakk Alapítvány a Képességfejlesztésért. (A program bemutatásához a www.sakkpalota.hu oldalon található anyagokat használtuk fel.)
2. **Az alkalmazott módszer célcsoportja:** Alsó tagozatos gyerekek: 6-10 év
3. **Milyen képesség, készség, ismeret beazonosítására, felmérésére, illetve fejlesztésére szolgál a módszer?**
 - gondolkodásfejlesztése, a kreativitás elősegítése,
 - a sakk táblajáték alapismeretek nyújtása,
 - a logikus, kritikai gondolkodás képességének kialakítása,
 - önálló döntéshozás kialakítása,
 - összefüggések, globális folyamatok felismerése,
 - önálló tapasztalatgyűjtés, adatfeldolgozás gyakorlatának kialakítása,
 - gyakorlatias szemlélet kialakítása,
 - kreativitás növelése,
 - viselkedés zavaros tanulók megsegítése az oktatásba való beilleszkedésben
 - memóriafejlesztés
4. **Egyéni vagy csoportos módszerről van szó?**

Csoportos (iskolai osztály)
5. **Rövid leírás¹:**

A Polgár Judit Sakk Alapítvány a Képességfejlesztésért egy egyedülálló, új módszertani programot dolgozott ki az általános képességfejlesztésre, a logikus és kreatív gondolkodás elősegítésére, a digitális korban fellépő gondolkodásfejlődési hiányosságok pótlására. A Nemzeti Alaptantervben, az általános iskolák alsó tagozatában, 2013-tól választható tantárgyként szereplő új tárgy a sakk alapszabályait és eszközrendszerét használva épül be a normál tanterv alaptantárgyaiba, előmozdítva ezzel azok készség szintű elsajátítását. A módszerben nagyon lényeges szempont, hogy nem a sakkjáték, hanem a sakk, mint szabályrendszer áll a középpontban!

¹ Forrás: Helyi tanterv ajánlás a sakk, mint oktatási eszköz tantárgyhoz az általános iskolák 1. évfolyama számára (Alapelvek, célok és feladatok): http://www.sakkpalota.hu/docs/Tehetsegfejleszto_sakk_helyi_tanterv_ajanlas.pdf

A sakk, mint oktatási eszköz köznevelésbe történő bevezetésének elsődleges célja a személyiségfejlesztés, a tehetséggondozás, a kritikai gondolkodás fejlesztése intézményi keretek között, heti rendszerességgel, tanítási idő keretében.

A sakk a maga szimbólumrendszerével, a vizuális információk alapján, a digitális térhez hasonlóan korlátozott kódokból történő tájékozódásra, információszerzésre épülő rendszerével, párhuzamos gondolati síkon, a problémák több nézőpontból való megvizsgálásával (minimum a saját és az ellenfél szempontjából) válik kivételes oktatási eszközzé a digitális korba beleszületett gyermekek számára. Egyben a holisztikus, vizuális információkra épülő gondolkodás térnyerésével háttérbe szoruló logikai-elemző gondolkodást is készségszinten képes fejleszteni. A sakkozás alapvető kognitív lelki folyamatokat és funkciókat működtetve játékon van hat az értelmi képességek, mindenekelőtt a megértést és a problémamegoldást biztosító gondolkodás fejlődésére. Sakkozás közben a gyerekek egy sor már tárolt információt mozgósítanak és kombinálnak össze, miközben idegrendszerükben a sejtek közti kapcsolatok száma sokszorozódik. Ezeket a kapcsolatokat fogják felhasználni mindenfajta tanulás során, így a sakk – a maga vizuális szimbólumrendszerével – az egész tanulási folyamat kialakulására komoly kihatással van.

6. **Időigény:** Heti rendszerességgel. Alkalmanként 1 tanóra (ha más tantárgyakat is tanítanak az eszközzel, az óraszám növekszik).
7. **Helyigény:** Egy olyan oktatási terem, ahol egy iskola osztály számára elegendő hely áll rendelkezésre a mozgásos feladatokhoz, a módszer során alkalmazott eszközök használatához.
8. **Kapcsolódó dokumentáció:**
 - Sakk palota 1 Képességfejlesztő sakk tankönyv: Polgár Judit
 - Sakk palota 1 Képességfejlesztő sakk munkafüzet: Polgár Judit

9. **Eszközigény:**

9.1 Fizikailag megfogható, kézzelfogható eszközök: sakkszőnyeg, figurák, illetve asztalok, tanulónként táblák kiegészítőkkel, tábla, Sakkpalota szemléltető eszköz (molino kiegészítőkkel).

9.2 Virtuális, szoftveres eszközök: SAKKJÁTSZÓTÉR APP Windows 8.1-en, iPad-en és iPhone-on.

10. **Evaluáció²**

A tanulók értékelése³

Célszerű a szöveges értékelést alkalmazni, mivel a kompetenciafejlesztés során elsősorban nem csupán az ismeretek hiányát vagy meglétét vizsgálják, hanem a tanuló önmagához viszonyított fejlődését, előrehaladását is.

² A program értékelését két tudományos értékű munka is segíti. Dr. habil. Gyarmathy Éva (MTA pszichológiai kutatóintézet), most készíti elő átfogó kutatását a témával kapcsolatban. Vizi E. Szilveszter az Alzheimer kóros emberek mentális szinten tartása és a sakk összefüggéseiről készített tanulmányt. (Eredeti cím: „Chess, or how a neuroscientist feels about these 64 squares”).

³ Forrás: „Helyi tanterv ajánlás a sakk, mint oktatási eszköz tantárgyhoz az általános iskolák 1. évfolyama számára” című anyag 4-5. o.: http://www.sakkpalota.hu/docs/Tehetsegfejleszto_sakk_helyi_tanterv_ajanlas.pdf

A tanuló értékelésének szempontjai:

- fogalmak ismeretére;
- készségek;
- attitűdök.

Az ellenőrzés területei, formái

A tanulók – tanító által történő – megfigyelése:

- önálló tevékenységben;
- csoportmunkában/páros munkában való részvétel során.

Tanulói megfigyelések:

- egymás munkájának segítése csoportmunkában/párban;
- önellenőrzés.

A fejlődési folyamat követése során végzett elemzések informálnak:

- a tanulók egyéni haladásáról (tanulási mód, tempó, egyéni nehézségek, különleges érdeklődés, egyéni teljesítmény stb.);
- a fogalomépítés aktuális szintjéről.

A *diagnosztikus mérések* segítik annak megállapítását, hogy az „indulási” és várható „érkezési” szint között meghúzott fejlesztési folyamat ívének mely pontján észlelhető hiány, töréspont. Ezek differenciált okainak kutatása teszi lehetővé a „formáló-segítő” értékelés megfogalmazását. Az időszakos, diagnosztikus mérések megtervezése mindig a tanító feladata, aki pontosan tudja, milyen célokat tűzött ki az adott időszakban, és mit, milyen konkrétsági szinten és milyen mélységben tudtak feldolgozni.

A *szummatív mérések* is hozzájárulnak ahhoz, hogy pontos képet alkossunk a tanulók tudásáról, képességeik fejlődéséről. Ezek a mérések azonban semmiképpen nem fontosabbak és nem adnak hitelesebb információkat a gyerekek felkészültségéről, mint a velük folyamatosan együtt dolgozó pedagógus megfigyelései.

11. **Szakemberigény:** Olyan pedagógus, aki a Polgár Judit Sakk Alapítvány a Képességfejlesztésért 30 óras – „Képességfejlesztő Sakk általános iskolai tantárgyban” című – akkreditált képzését elvégezte.⁴

12. **A módszert alkalmazó szervezet⁵ elérhetősége:**

- Szervezet neve:** Lemhényi Dezső Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola
- Szervezet címe:** 1163 Budapest, Hősök fasora 30.
- Szervezet internetes oldala:** <http://www.budapest16.hu/?q=node/181>
- Kapcsolattartó neve:** Maurer Ferenc (oktatási és projektvezető és PR menedzser)

⁴ Képzési felhívás, rövid ismertető:

<http://juditpolgar.com/themes/polgarjudit/pdf/Tehetsegfejlesztő%20Sakk%20kepzes%20ismerteto.pdf>

⁵ A szervezet szakértői kiválasztással történt.

e. **Kapcsolattartó e-mail címe:** chess@juditpolgar.com

f. **Kapcsolattartó telefonszáma:** 00 36 30 948 7929

13. Internetes források:

Sakkpalota program rövid bemutatása:

<http://www.sakkpalota.hu/index.php/hu/sakkpalota-program>

Sakkpalota program médiaanyagai: <http://www.sakkpalota.hu/index.php/hu/mediamenu>

Polgár Judit internetes oldala: <http://polgarjudit.hu/hu/node/179>

Képzési felhívás, rövid ismertető:

<http://juditpolgar.com/themes/polgarjudit/pdf/Tehetsegfejleszto%20Sakk%20kepzes%20ismerteto.pdf>

Helyi tanterv ajánlás a sakk, mint oktatási eszköz tantárgyhoz az általános iskolák 1. évfolyama számára:

http://www.sakkpalota.hu/docs/Tehetsegfejleszto_sakk_helyi_tanterv_ajanlas.pdf

SAKKJÁTSZÓTÉR APP Windows 8.1-en, iPad-en és iPhone-on:

<http://www.sakkpalota.hu/index.php/hu/app>